

Hörnstenen

Teologiska institutet i Finland

4/2014

Ville Auvinen

10.9.2014

Kyrkan lever av missionen

Missionsarbetet är kyrkans egentliga och mest centrala uppgift. Om inte evangeliet förs vidare både nära och fjärran kan kyrkan inte leva och växa. Därför är den nu aktuella diskussionen om missionsarbetet och dess innehåll samtidigt en diskussion om kyrkan, om dess väsen och framtid.

Ledaren i en missionstidning säger att missionsarbetet medför hjälp i torkan och hungersnöden samt att det inger hopp t.ex. åt handikappade och andra människogrupper som befinner sig i samhällets marginal. Dessutom konstateras att missionsarbetet uppmuntrar de förtryckta att finna sitt människovärde som Guds avbilder och att man i missionsarbetet möter sjuka, hjälper människor att lära sig och vandrar vid sidan av de svaga. Goda och viktiga saker. Kristi kärlek och hans föredöme förpliktar oss att hjälpa människor holistiskt. Enligt min uppfattning saknas det i ledaren någonting trots detta. Där hittade jag ingen antydning om att man i missionsarbetet skulle förkunna den korsfäste Kristus som har försonat synderna, besegrat döden, och att han därför kan ge evigt liv.

Evighetsperspektivet föreföll att saknas helt och hållet och all den goda verksamhet som nämndes var koncentrerad till detta livet. Men ändå skriver Paulus: "Om vi bara för detta livet har satt vårt hopp till Kristus, då är vi mer beklagansvärda än alla andra människor" (Hedegårds NT 1 Kor 15:19). Man brukar säga att det goda är det bästas värsta fiende. Alltför ofta ser det ut som om talet om det myckna goda i missionsarbetet skulle skymma bort det allra bästa.

Varför är budskapet om den korsfäste Kristus det allra viktigaste? Varför är det vår uppgift att förkunna det för alla folk? För det första därför att ingen kan bli frälst utan det. Varje mänska och varje folk behöver syndernas förlåtelse. Jesus säger: "Jag är vägen och sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig" (Joh 14:6). Jesu ord är villkorslöst och det sårar många genom att vara intolerant. Det ser ut att passa illa i vår tid som har relativiserat sanningen, men trots det är det Guds Sons oföränderliga ord som Kristi kyrka fortfarande tror på och enligt vilket hon verkar.

För det andra har var och en rätt till budskapet om den korsfäste Kristus. Kristus är hela världens Frälsare. "Ty så älskade Gud världen att han utgav sin enfödde Son, för att den som tror på honom inte skall gå förlorad utan ha evigt liv" (Joh 3:16). Gud har älskat hela världen och han försonade världen med sig själv i Kristus (2 Kor 5:19). Därför har varje mänska rätt att få höra om den korsfäste Kristus. Den som gömmer undan det budskapet, även om det sker under vackra och goda ting, gör en verklig björntjänst åt sin nästa.

För det tredje befallde kyrkans Herren sin kyrka att förkunna evangelium om syndernas försoning och segern över döden. "Gå ut och gör alla folk till lärjungar! Döp dem i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn och lär dem att hålla allt vad jag har befallt er" (Matt 28:18–19);

"Gå ut i hela världen och predika evangelium för allt skapat. Den som tror och blir döpt skall bli frälst, men den som inte tror skall bli fördömd" (Mark 16:15–16). När kyrkans Herren ger en befallning, lyder kyrkan och går för att förkunna.

Senaste sommars tragiska nyhet från Afghanistan om mordet på två finländska missionärer berättar någonting viktigt om missionsarbetet. Där står man vid fronten för den andliga krigföringen och man kan inte alltid undvika offer. Under hela kyrkans historia har evangeliet utbrejts kanske allra starkast genom martyrernas vittnesbörd. Vi får be om beskydd, visdom och mod för dem som ibland med risk för sina liv uppfyller Konungens bud och förkunnar Kristi evangelium där det väcker hat men där det trots allt finns människor som behöver det och som har rätt till det.

Den histor

Timo Eskola

Målning från Hotell Gilgal i Tel Avivista. Foto: Aija Aurén

Den historisk-kritiska bibelforskningen har varit omtalad och omdebatterad i årtionden. Det finns de som menar att den är det enda rent vetenskapliga tillvägagångssättet när det gäller bibelforskning. Andra menar att den kristna trons kärna på detta sätt går förlorad. På senare tid har dock flera experter inom området börjat tala om den historisk-kritiska metodens undergång. Men vad går egentligen en allmän historisk forskning ut på?

Den enda sanna vetenskapen?

En utgångspunkt kunde vara att säga något om vad en historisk undersökning av Bibeln går ut på. Det räcker med att läsa Dan Browns *Da Vinci -koden* för att inse vad en bibelläsning, som utgår från läsarens egna känslor eller från den omgivande kulturen, kan leda till. Om perspektivet inte styrs av en historisk läsning, är det inte förvånande att Jesus gifter sig och att kristendomen förvandlas till ett feministiskt hemligt sällskap. Men redan en snabb blick på Nya testamentets historiska inne-

håll räcker för att klassa dylika påhitt som en enskild författares något underhållande fantasier. Utanför de fiktiva romanerna var Jesus de facto en unik historisk människa, och de dokument som vittnar om honom kan man relativt enkelt placera i historien. Att noggrant studera dessa dokument förutsätter ingående kunskap i grekiska och överlag att man omsorgsfullt sätter sig in i antika texter. Härvidlag torde det inte finnas några genvägar.

Den historiska metoden kan dock i praktiken innebära flera saker, även om det finns de som hävdar att så inte är fallet. Den historisk-kritiska metoden har särskilda drag. När han ännu var i tjänst, skrev professor Heikki Räisänen att *"Muunlaista vakavasti otettavaa raamatuntutkimusta kuin historiallis-kriittinen ei kuitenkaan ole olemassa."* (Miten ymmärrän Raamattua oikein, Räisänens kursivering). Eftersom Räisänen är den person som har lett och styrt den finländska nytestamentliga forskningen i fyrtio år, har detta påstående ett märkbart inflytande. Men vad betyder termen "historisk-kritisk"?

Men vad betyder termen? Den som med öppet sinne önskar få ett svar på

iska bibelforskningen i förändring

den frågan lär bli konfunderad, för uppkomsten av begreppet är minst sagt höljt i dunkel. När det blivit till är oklart, inte ens tyska ordböcker ger någon beskrivning av det eller anger vem som myntade begreppet. I ordböckerna används det i största allmänhet för att beskriva så gott som allt slag av historiskt inriktad bibelkritik, och experten inom området – Kümmel – nämner knappt begreppet. Allt detta gör diskussionen avsevärt mer krånglig.

Så gör termen en plötslig entré inom forskningsfältet. Den används redan i slutet av 1800-talet men befästs mer allmänt på det vetenskapliga området först på 1900-talet i Tyskland. Varje generation och så gott som varje enskild forskare definierar dessutom den historisk-kritiska forskningen på olika sätt. Den företräder inte ens någon enskild forskningsmetod, även om såväl den formhistoriska skolan som den redaktionskritiska dito – bägge välkända metoder i Finland – ofta anses höra till den.

Vetenskaplig brokighet

Någon entydig historisk-kritisk forskning har således aldrig existerat, även om Räsänen verkar utgå ifrån det. Det som började med en hegeliansk tolkning fortsatte med en bausk som i sin tur efterträddes av en av naturvetenskaperna präglad världsbild på jakt efter varje spår av det övernaturliga. Därefter inbillade sig den tyska historismen att historien kan beskrivas på samma sätt som naturlagarna. Av detta potpurri plockade sedan den formhistoriska skolan de bitar som för

stunden tjänade dess syften – utan att det fördenskull skulle ha uppstått någon enhetlig metod. Det mest genanta – speciellt med tanke på den finländska bibeldiskussionen – är att det historisk-kritiska inte ens som begrepp har fått någon desto mer explicit betydelse. Riekkinen och Veijola – författarna till den finländska metodboken – verkar nästan sky användandet av begreppet i sin bok. Av allt att döma har begreppet ”historisk-kritisk forskning” i den finländska debatten mest använts som ett slagträ, som syftat till att dra skam över varje försök till klassisk bibeltolkning.

Historisk forskning i förändring

Det kanske största problemet med föreställningen om en enhetlig historisk-kritisk forskning är att historieteorin utanför teologin har förändrats många gånger. I England började Collingwood att betona idéhistoriens betydelse medan Popper underminerade den vitt spridda historismen. I dess ställe kom tankar kring konkurrerande historiska rekonstruktioner medan Hayden White i sin tur har fått stå för den s.k. narrativistiska historieskrivningen. Sedermera har forskningen alltmer fokuserat på mer avgränsade fackområden och fjärrmat sig från stora heltäckande teorier. De bibelforskare som än i dessa dagar talar för en historisk-kritisk forskning, har således fallit av kälken. Eftersom begreppet likväl ännu används i debatten bör vi lära oss att ifrågasätta de föråldrade slagorden. Historisk forskning behövs, men dess tillvägagångssätt (och resultat) är helt annorlunda än vad de var för hundra år sedan.

Personligt

Jarkko Haapanens väg från teologiska till organisationsarbete

Text: Markus Korri, foto: Sakari Heinonen

Teologie magister Jarkko Haapanen arbetar som linjeansvarig för bibellinjen vid Folkmissionsinstitutet. Jarkko, som hade tänkt börja studera psykologi, anmälde sig till Folkmissionsinstitutets teologiska grundkurs, vilket innebar att teologin vann honom. Nu har cirkeln slutits för Jarkko med STI:s hjälp, han arbetar nu på institutet i Ryttylä.

Jag bor nu i Riihimäki och därifrån har jag förhållandevis kort väg till min arbetsplats i Ryttylä, berättar Jarkko.

- Min familj består av Anu, som denna höst började som barnledare i Hyvinge församling, och av Anna-Sofia, 6, samt Atte, 3. Jag gillar att spela gitarr och slagverk. I någon mån har jag också skapat egna sånger. Jag har spelat i olika sammansättningar, vars musikstil har växlat allt från traditionell gospel till hebreisk musik. Att lyssna på musik och gå på konserter står mitt hjärta nära. Vad mina övriga intressen beträffar så försöker jag regelbundet gå på länk.

STI dök första gången upp i Jarkkos medvetande när han studerade på teologiska linjen i Ryttylä innan han började studera teologi vid universitetet. Därför kändes det bra att sätta kurs mot STI när studierna hade börjat. Jarkko visste, att STI finns just för sådana studeranden, som söker svar och ställer kritiska frågor till den undervisning som ges vid teolo-

giska fakulteten. Några vänner gjorde att det kändes naturligt att komma till institutet.

STI har haft ett mycket betydelsefullt inflytande på Jarkkos studier.

Föreläsningarna på STI kompletterade mycket väl den undervisning, som gavs i teologiska fakulteten. Dessutom fick han många vänner genom STI, och STI:s bibliotek har varit i flitig användning. Jag skrev faktiskt också min gradu i STI:s utrymmen, minns Jarkko.

Efter studieåren har Jarkko redan under åtta år arbetat som ansvarig lärare för Folkmissionsinstitutets bibellinje. Hur kom han att välja den uppgiften?

- Också det hör samman med STI, säger Jarkko och skrattar. Hösten 2006 skrev jag på min gradu. Jag hade ett par veckor på mig tills jag skulle lämna in den. Jag hade ingen aning om någon arbetsplats vid den tidpunkten. Jag kommer ihåg hur Kirsi Sell kom till adb-klassen och sade: ”De ringde från Ryttylä. Där skulle nu

finnas en sådan här arbetsuppgift. Är du intresserad?” Jag konstaterade: ”jo, jag är intresserad.” Då sade Kirsi: ”Det är säkert bäst att du själv tar kontakt med dem”.

Jarkko ringde och for genast till Ryttylä för arbetsintervju. Han fick först ett vikariat, som sedan blev ett ordinarie tjänsteförhållande. Jarkko hoppades att han skulle hinna hålla en veckas ledighet efter att gradun blev färdig, före han började arbetet inom Folkmissionsinstitutet. Så började Jarkko arbeta ganska snart efter att han lämnat in sin gradu. Jarkkos arbete är mångskiftande:

- Min uppgift är att ansvara för att bibellinjen fungerar. Det innebär att välja studeranden, att planera undervisningen och läsordningen, att organisera och ordna många olika uppgifter, och också delvis att planera utbildningen. Dessutom har

han ett undervisningsansvar, också studerandenas själavård hör till hans ansvarsområde. Jag håller också en del bibeltimmar på olika håll, när man ber mig: i olika distrikt, organisationer och församlingar.

Inom väckelseorganisationerna finns det ett begränsat antal arbetsplatser. Till de teologiestuderande, som funderar på sina arbetsmöjligheter inom organisationerna, ger Jarkko följande råd:

- Det lönar sig att sätta foten mellan dörren. Redan under studietiden skall man skapa kontakter till organisationerna. I vårt institut har teologiestuderande kunnat arbeta som timlärare. De har hållit enskilda föreläsningar och redan fått pröva på detta arbete. Min uppfattning är att också inom Bibelinstitutet finns liknande möjligheter. Jag höll åtminstone redan som studerande vissa timmar. Det att man redan under studietiden knutit kontakter förbättrar ens chanser att få arbete. Om man inom organisationerna redan känner till en studerande, som håller på att göra sig färdig, har han säkert bättre möjligheter att få anställning, tror jag.

Också för detta läsår tar Folkmissionsinstitutet gärna emot nya lärare, som kan hålla lektioner, så det lönar sig för teologiestuderande att ta kontakt med institutet.

- Höstterminens lektionsplan är redan klar, men i vår finns det ännu plats. Om någon funderar över möjligheten att få komma och hålla lektioner, vill jag uppmana dem att frimodigt ta kontakt med oss, säger Jarkko.

Inbjudan till enhet – biskoparnas teser om kyrkans enhet

Ville Auvinen

I slutet av augusti publicerades teserna om kyrkans enhet av de ev.luth. biskoparna i Finland. Dokumentet "Inbjudan till enhet" kan läsas på sidan evl.fi.

Ett av biskoparnas uppgift är att värna om kyrkans enhet och så till vida förverkligas biskoparnas ansvar i frågan genom utgivandet av dokumentet "Inbjudan till enhet". Utgångspunkt för dokumentet var ett beslut i kyrkomötet år 2011 enligt vilken biskopsmötet ombeddes att arbeta för kyrkans interna enhet. Trots dokumentets korthet (sex stycken teser som ryms på en A4 med förklaringarna) är det fråga om en ganska viktig ställningstagande som troligtvis är föremål för diskussion under än längre tid.

Enhet saknas

I dokumentet finns det många goda och försonliga tankar som gärna skulle få bli verklighet i praktiken. Många kristna av den gamla stammen skulle dra en lättnadens suck om t.ex. följande önskemål skulle förverkligas i praktiken: "Kyrkan har alltid behövt klara av motstridigheter och kunna föra en dialog som tillåter olikheter. Så är det även i dag." Det är också lätt att förena sig med konstaterandet i samband med den första tesens förklaring: "Enheten konkretiseras när vi

samlas kring Kristus." När man läser texten vidare väcks ändå en misstanke om att samlingen kring Kristus inte betyder samma sak för alla.

Strävar man efter sanningen eller oenigheten?

Att samlas kring Kristus innebär för mig att söka den gemensamma sanningen som finns i Kristi ord, men i dokumentet anses olika åsikter vara en viktig ingrediens när man bygger kyrkans enhet, d.v.s. även någonting eftersträvansvärt. Också övrigt poängterar man vikten av att kyrkan har flera olika röster: "I kyrkan får och kan det förekomma olika åsikter om många saker." Som motivering anges bl.a. att Gud "är större än våra tankar och våra föreställningar." Visst är Gud större men det borde inte väl leda till en uppsjö av olika åsikter om Gud utan att man ännu mera troget

skall hålla sig till som vi vet om honom tack vare hans egen uppenbarelse i Bibeln. Ett konstigt konstaterande är det som gör gällande att "det viktigaste i den kristnes liv är inte att ha rätt utan att lita på Gud" (utesluter dessa två verkliga varandra?), medan Jesus lär oss att känna sanningen och ber till Gud att hans egna skulle helgas i sanningen som finns i Guds ord.

Gemensam tro eller erfarenhet?

Jag har förstått att grunden för de kristnas enhet är vår gemensamma tro i ordets två betydelser. Tron innebär den tro som den Helige Ande har väckt i oss och som vi tror med men också den tro som vi tror på, nämligen trons innehåll. Av den senare skriver Juda: "Mina älskade, fastän jag är mycket ivrig att skriva till er om vår gemensamma frälsning, finner jag det nödvändigt att skriva till er och uppmana er att fortsätta kampen för den tro

som en gång för alla har överlämnats åt de heliga." (Jud. 1:3) Ekumeniskt arbete mellan kristna kyrkor förs just därför att man skulle hitta en gemensam syn på den kristna läran. När aposteln Paulus i Efesierbrevet skriver om den av Anden skapade enheten säger han att dess grund är "en Herre, en tro, ett dop" (Ef. 4:3-6). "En tro" torde syfta på "en och samma tro". I det färskaste dokumentet talas ändå inte om den gemensamma tro utan man konstaterar i stället: "Enheten har sitt ursprung i vår gemensamma erfarenhet." Erfarenheten definieras inte desto närmare. Det verkar som att bakgrundstanken är att den kristna läran inte är så viktig. Allt som allt innehåller dokumentet "Inbjudan till enhet" goda tankar som kan bygga försonlighet i vilken organisation som helst. Men den glömmar nästan helt bort den kristna kyrkans specialkaraktär som en tros gemenskap som håller sig till Bibeln.

Foto: Hilpi Jenu

KUNSKAP FÖR HUVUDET OCH NÄRING FÖR SJÄLET

Ledarna för STI:s medlemsorganisationer publicerar i tur och ordning en andakt på denna spalt.

Enkel kristendom

Kristendomen är i grund och botten en enkel religion. Det är egentligen fråga om bara två saker: att erkänna och bekänna sina synder och att tro på förlåtelsen i Kristus. Ingenting annat. Detta är allt. Det här kallas – med kyrkans språk – bättring.

Har du gjort bättring? Hur är det med mig? Kristendomens svårighet börjar med dessa frågor. Hur svårt är det inte att ödmjuka sig att bekänna sina synder. Vi hittar på olika försvar och förklaringar. Vi skyller andra. Vi skulle inte vilja erkänna, att vi är skyldiga. Vi försyndade oss mot våra medmänniskor. Vi gjorde fel. Kanske vi stal. Kanske vi talade elaka ord. Kanske vi avundades. Alla möjliga olika brott är vi skyldiga till!

Bibeln uppmuntrar oss att erkänna våra synder ärligt inför Gud. Han vet redan allt. Allt ligger naket och uppenbart för hans ögon. Varje synd kallas vid dess riktiga namn. Varje syndare måste se sitt förtappade tillstånd.

Min uppmaning känns kanske obehaglig. Vem skulle vilja se sitt förtappade tillstånd? Den, som har sett, vet, att det inte är roligt. Ingen av oss kunde bestå, om evangeliet inte beskrev inför våra ögon mannen, som en gång på korset led vårt straff, utgöt sitt blod för oss och dog för att förvärva oss ett evigt liv. Kristus har sannerligen försonat våra synder. Du får också tro, att de är förlättna på grund av hans dyrbara försoningsverk. Du får tro, att de är helt och hållet förlättna ända till glädje, frid och frihet. Låt Jesus nu tvätta bort dina synder. Det är bara han, som kan göra det. Tack till honom för det.

Timo Laato, teol. dr.

Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys

LÄCKERBIT

STI:n arkistojen aarteista

Herren Jesus säger: "Älsken I mig, så hållen mina bud". Tärjungarna älskade sin Mästare, ty Han hade först älskat dem. Hans kärlek till oss är det första, är sjelfva grunden; vår kärlek till Honom är det andra och följden af Hans kärlek till oss. Derfor säger kärlekens apostel Johannes: "Deruti består kärleken, icke det wi hafwa älskat Gud, men det Han hafwer älskat oss och sändt sin Son till en försoning för våra synder" (1 Joh. 4:10).

Johannes Bäck: Den helsosamma läran. Tredje delen. Helsingfors: Weilin & Göös' aktiebolags boktryckeri, 1892.

ÖVERSÄTTNINGSHJÄLP BEHÖVS

Har du tid och intresse att hjälpa med Hörnstenens översättningar från Kulmakivis finskspråkiga artiklar? Vi försöker dela översättningarna till olika personer. Ta kontakt till sti@sti.fi eller 09 6689550.

TEOLOGISKA INSTITUTET I FINLAND

Adressen: Kajaniemigatan 13 A 4. vån.
00100 Helsingfors

Telefon 09 668 9550

E-post: sti@sti.fi
fornamn.efternamn@sti.fi

Hemsida www.sti.fi

Bank
Danske Bank
FI74 8000 1100 5642 45, BIC: DABAFIHH

Nordea
FI66 1555 3000 1169 14, NDEAFIHH

Annställda
generalsekr. Ville Auvinen (044 045 6778)
forskare Timo Eskola (hem 019 722 702)
sekreterare Kirsi Sell

Teologiskt forsknings- och skolningscentrum.
Församlingsbesök, lektioner, bibliotek och läsesal.

Öppet under perioderna kl. 9–19

Styrelsens ordförande
verksamhetsledare Mika Tuovinen

Medlemsorganisationer

Missionsföreningen Säningsmannen, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys (Bedjarrörelsen i Västra Finland), Finlands ev.luth. Student- och Skolungdomsmission, Radiomissionsorganisationen Budbärarn, Finlands ev.luth. Folkmission, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Finska Bibel-institutet, Sv. Luth. Evangeliföreningen i Finland

Finansieras av frivilliga bidrag. Medlemsavgift för understödande medlemmar: 35 €/år (studerande 10 €, kollektiv 100 €). Bockgävor, understöd och testamenten mottas med tacksamhet.

Insamlingstillstånd i Finland
2020/2013/1760, 7.6.2013–31.12.2014

Publicerar den teologiska tidskriften *Iustitia*. Informationsbladet *Hörnstenen* (*Kulmakivi*) sänds till understödande medlemmar.

Tryckeri Kirjapaino Hermes Oy

ISSN 2243-075X (Print)
ISSN 2243-0768 (Online)

TEOLOGISKA
INSTITUTET I FINLAND
Kajsaniemigatan 13 A
00100 HELSINGFORS

Itella Green

*Bliv du hos mig,
ty afton kommen är.
Skuggorna faller, Herre,
var mig när.
Ingen som tröstar
har jag utom dig.
Hjälplösa tillflykt, kom
och bli hos mig.*

(psalm 522:1)